

УДК 343.431 : 343.985
DOI: 10.31733/2078-3566-2022-1-290-298

**Віталій
ТЕЛІЙЧУК**©
кандидат
юридичних наук,
старший науковий
співробітник,
доцент
(Дніпропетровський
державний
університет
внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

**Владислав
ЖУКОЦЬКИЙ**©
оперуповноважений
(Криворізьке районне
управління поліції
ГУНП
в Дніпропетровській
області,
м. Кривий Ріг
Дніпропетровської
обл., Україна)

ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ РОЗПОВСЮДЖЕННЯМ ПОРНОГРАФІЧНИХ ПРЕДМЕТІВ У МЕРЕЖІ «ІНТЕРНЕТ»

Досліджено особливості використання оперативними підрозділами Національної поліції України відкритих джерел інформації під час виявлення та документування злочинів, пов'язаних з розповсюдженням порнографічних предметів через мережу «Інтернет».

Охарактеризовано коло осіб, які можуть вчиняти зазначені злочини. Наголошено, що важливого значення у зв'язку з виявленням та документуванням злочинів, пов'язаних з розповсюдженням порнографічних предметів у мережі «Інтернет» оперативними підрозділами НПУ, набуває розробка поняття оперативно-розшукової характеристики злочинів як однієї з основоположних категорій ОРД. Доведено, що для ефективної протидії злочинам оперативні працівники повинні знати ті аспекти злочинної діяльності, інформація про які необхідна для визначення науково обґрунтованих і ефективних заходів організації, тактики застосування оперативно-розшукових сил, засобів і заходів в процесі здійснення оперативно-розшукової профілактики злочинів у сфері розповсюдження порнографічних предметів через Інтернет. Вказано, що зазначені аспекти визначає оперативно-розшукова характеристика і вона є важливою сполучною ланкою між теорією ОРД і практичною діяльністю оперативних підрозділів.

Обґрунтовано, що до наслідків злочинів, пов'язаних саме з дитячою порнографією, треба віднести психологічні і фізичні травми дітей. Окреслено певні закономірності механізму придбання і збуту порнографії за допомогою мережі «Інтернет». Визначено напрями щодо підвищення ефективності роботи оперативних і слідчих підрозділів у протидії злочинам, пов'язаним із виготовленням та розповсюдженням дитячої порнографії у всесвітній комп'ютерній мережі «Інтернет», по встановленню осіб, причетних до діяльності того чи іншого інтернет-ресурсу, та спостереження за діями цих осіб з одночасним їх документуванням.

Ключові слова: порнографічні предмети, дитяча порнографія, розповсюдження порнографічних предметів у мережі «Інтернет», збут порнографічних предметів, оперативний пошук.

Постановка проблеми. У XXI ст. широкий розвиток отримала світова мережа «Інтернет», так звана «Всесвітня павутина», яка є не тільки засобом зв'язку, але й невичерпним джерелом інформації. Однак треба зазначити, що Інтернет містить у собі і негативний бік. Зараз віртуальне середовище використовується як засіб розповсюдження порнографії. Порнографія є особливо тяжкою формою сексуальної експлуатації дітей [1, с. 81]. Вона останніми роками набуває все більш широкі масштаби поширення і є грубим порушенням невід'ємного права людини на розвиток, що зумовлює необхідність удосконалення наявних та розробки нових ефективних методик протидії зазначеним злочинам. Загалом протидія злочинності – одна з необхідних умов реформування

© В. Тлійчук, 2022
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0372-6515>
vikol_grigor@ukr.net

© В. Жукоцький, 2022
k_ord@dduvs.in.ua

українського суспільства [2, с. 330]. Сорок вісім країн світу домовилися про об'єднання своїх сил в боротьбі проти пропаганди порнографії. Зокрема, ініціативи держав стосуються розповсюдження порнографічних відеозаписів і зображень в мережі «Інтернет». У грудні 2012 року комісар Європейського Союзу з питань внутрішніх справ Сесілія Мальмстрем провела переговори з генеральним прокурором США Ерік Холдер про створення Міжнародного альянсу проти сексуального насильства над дітьми в Інтернеті [3]. Зазначене свідчить про особливу небезпечність злочинів, пов'язаних з розповсюдженням порнографічних предметів у мережі «Інтернет», що зумовлює необхідність удосконалення наявних та розробки нових ефективних методик протидії, які б сприяли подоланню об'єктивних та суб'єктивних труднощів у діяльності підрозділів Національної поліції. Серед об'єктивних причин такого становища – те, що в основному такі роботи були виконані за інших правових, історичних, економічних і соціокультурних реалій і не відповідають сучасним вимогам ефективного виявлення і розслідування фактів збуту і розповсюдження порнографічних предметів мережею «Інтернет» [4]. Така ситуація свідчить про необхідність розробки сучасних і вдосконалення наявних механізмів протидії таким злочинам, насамперед професійних, комплексних, монографічних досліджень з актуальних питань їх виявлення і розслідування оперативними і слідчими підрозділами Національної поліції України [5].

Мета полягає в теоретичному обґрунтуванні механізмів реалізації державної політики щодо протидії та запобігання злочинів, пов'язаних з розповсюдженням порнографічних предметів через мережу «Інтернет», та розробки конкретних пропозицій з удосконалення діяльності оперативних і слідчих підрозділів щодо особливостей використання відкритих джерел інформації під час виявлення і документування цих злочинів.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми.

Методологічним підґрунтям нашого дослідження є праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі оперативно-розшукової діяльності, криміналістики, кримінології, кримінального права та кримінального процесу, зокрема, таких як: Ю. Антонян, І. Бандурка, М. Бажанов, Ю. Баулін, В. Борисов, С. Бушмін, В. Верещагін, В. Вітвіцький, О. Гапон, О. Джужа, М. Гусаров, С. Денисов, О. Джужа, В. Додонов, О. Дудоров, М. Ісаєв, А. Капінус, Л. Козлюк, С. Кондранін, В. Маляров, А. Небитов, А. Польшиков, А. Рябчинська, А. Соловей, В. Сташис, А. Степанюк, І. Сугаков, В. Тацій, Д. Шмиков та ін. Водночас треба констатувати, що наукові розробки переважної більшості зазначених та інших учених висвітлюють лише фрагментарно питання збуту і розповсюдження порнографічних предметів у мережі «Інтернет», що на сьогодні викликає труднощі в слідчій, судовій та оперативно-розшуковій практиці і вимагає не тільки юридичних, а й спеціальних знань.

Виклад основного матеріалу. Як свідчить практика, створенням предметів порнографії займаються особи, вік яких коливається від 14 до 65 років, а їх виготовленням і поширенням – особи віком від 20 до 45 років. В основному ці особи не одружені, постійного місця роботи також не мають, виключаючи 30 % осіб, працюють в інтернет-клубах, комп'ютерних центрах тощо, переважно мають середню або вищу освіту, як правило, технічну. Це особи, для яких отримання прибутку не завжди є обов'язковим. Ця категорія злочинів вчиняється, як правило, як з метою збуту та розповсюдження, так і з хуліганських спонукань, а іноді з метою задоволення збочених потреб злочинця. 70 % злочинців цієї категорії злочинців були засуджені, переважна їх більшість за злочини, пов'язані з сексуальною експлуатацією дітей. 90 % злочинів цієї категорії вчиняються близькими або добре знайомими жертви.

Як відомо, велику ланку в злочинах з розповсюдження порнографії займають і діти. Встановлено, що жертвами злочинів, пов'язаних з дитячою порнографією, є діти різного віку і статі, адже вони – головні дійові особи сюжетів продукції дитячої порнографії. Для створення продукції дитячої порнографії переважно залучають дітей з малозабезпечених, неблагополучних сімей [6]. Серед постраждалих приблизно 60 % дітей, які раніше стикалися з насильством у сім'ї, не було розуміння з боку батьків, хоча вони і виховувалися, на перший погляд, в благополучних і заможних сім'ях. Розглянемо предмет злочину, а саме предмети дитячої порнографії: порнографічні тексти – 2,80 %; фотовироби – 33,20 %; зображення – 8,50 %; вироби, знаряддя, сувеніри та побутові предмети – 0,80 %; кіно-, відеопродукція – 35,80 %; звукозапису – 0,60 %; не фіксована online порнографія – 18,30 % [7].

Обстановку вчинення злочинів, пов'язаних з порнографією, ми характеризуємо залежно від стадії і змісту злочинної діяльності. Встановлено, що під час підготовки злочину, пов'язаного з порнографією, дії осіб спрямовано на збір і оцінку відомостей, на підставі яких злочинці прогнозують можливість вчинення злочину в умовах, що склалися, і тому подібне. При безпосередньому скоєнні злочину цієї категорії, а саме під час створення продукції порнографії, проведення порнографічних зйомок здійснюється в таких місцях: житлових приміщеннях, підвалах, горищах, приміщеннях в установах, організаціях, парках, скверах, лісових масивах тощо [9].

Створення предметів порнографії здійснюється за допомогою фіксації сексуальних дій з особою різними способами, найпоширенішими з яких є фото-, відеозйомка, а також шляхом прямої трансляції через вебкамеру в режимі реального часу через Інтернет. Після створення оригіналу порнографічного предмета злочинець виробляє його копії і піддає монтажу порнографічний матеріал, який згодом потрапляє на склад, де зберігається, а далі реалізується оптом чи вроздріб через торговельні точки. Внаслідок виконаного дослідження можна визначити такі способи розповсюдження продукції порнографії, а саме: її збут через місця продажу; переміщення через кордон з подальшою реалізацією; розповсюдження дитячої порнографії через Інтернет.

Механізм злочинної діяльності являє собою сукупність дій суб'єкта з підготовки, здійснення і приховування злочинів, пов'язаних з порнографією, в їх територіально-часової послідовності і зв'язку з об'єктом посягання, мотивами і цілями, обстановкою і наслідками таких дій.

Здійснені нами дослідження дозволяють виділити наслідки злочинів, пов'язаних з дитячою порнографією, до яких належать сліди і предмети, які можуть викривати злочинців, а також доводять: 1) факт створення предметів порнографії; 2) факт виготовлення предметів порнографії; 3) факт поширення предметів порнографії. Нами також обґрунтовано, що до наслідків злочинів, пов'язаних саме з дитячою порнографією, треба віднести психологічні і фізичні травми дітей, які можуть бути глибокими і тривалими. У Законі України «Про захист суспільної моралі» № 1296-IV від 20 листопада 2003 р. містяться визначення понять порнографії, дитячої порнографії, продукції порнографічного та еротичного характеру тощо, які також недосконалі, але порівняно з дефініціями, наявними в літературі, всебічно охоплюють і описують практично всі основні елементи кожного поняття, в тому числі і суспільну небезпеку, що дозволяє більш повно відобразити їх сутність і призначення. В Україні заборонений обіг всіх форм і видів продукції порнографічного характеру, в тому числі і предметів дитячої порнографії, у створенні яких беруть участь не тільки дорослі, а й діти. Внаслідок виконаного дослідження Д. Г. Паляничкою [8] виділено такі категорії порнографії: легке порно, звичайне порно, жорстке порно, нелегальне порно. Остання категорія містить сексуальні дії з трупами, тваринами, а також дитячу порнографію. Дитяча порнографія, крім дій сексуального характеру, може містити і сексуальне насильство над дітьми, тортури, побої тощо. Зазначені дії класифікуються залежно від характеру, що містить дитячу порнографію. Встановлення видової класифікації порнографії під час розслідування злочинів, пов'язаних з порнографією, має значення для визначення їх предмета, обставин і напрямів розслідування, а також визначення точної кваліфікації злочинів [9]. Ми цілком згодні з цією позицією.

На нашу думку, важливого значення у зв'язку з виявленням та документуванням злочинів, пов'язаних з розповсюдженням порнографічних предметів у мережі «Інтернет» оперативними підрозділами НПУ, набуває розробка поняття оперативно-розшукової характеристики злочинів як однієї з основоположних категорій ОРД, що дозволяє як зрозуміти саму сутність певного злочину з погляду теорії та практики ОРД, так і постійно розробляти й удосконалювати в теорії ОРД наявні оперативно-розшукові заходи його виявлення, попередження і розкриття, а також методики їх ефективного застосування в правозастосовній діяльності, а на практиці – обирати ефективні шляхи їх використання відповідно до оперативної ситуації. Злочин, як явище об'єктивної дійсності (об'єкт пізнання), характеризується (описується) різними науками кримінального циклу. Окремі характеристики злочинів розроблені кримінальним правом (кримінально-правова характеристика злочину), кримінологією (кримінологічна характеристика злочину), криміналістикою (криміналістична характеристика злочину). Особливість оперативно-розшукової характеристики злочинів, пов'язаних з розповсюдженням порнографічних предметів у мережі «Інтернет» зумовлена

специфікою завдань ОРД, вирішення яких забезпечується використанням відповідних сил, форм, методів та засобів.

Отже, з наведеного випливає, що елементи оперативно-розшукової характеристики зазначених злочинів зумовлені специфікою завдань та особливостями здійснення ОРД, до яких належать відомості про:

ознаки злочинів, пов'язаних з розповсюдженням порнографічних предметів у мережі «Інтернет» з позиції вирішення завдань ОРД як об'єктів пошуку і фіксації з використанням сил, методів та засобів ОРД; пошукові ознаки елементів складу злочинів, пов'язаних з розповсюдженням порнографічних предметів у мережі «Інтернет»; типові джерела отримання інформації про злочини, пов'язані з розповсюдженням порнографічних предметів у мережі «Інтернет»; особливості фіксації фактичних даних про ці злочини за допомогою сил, методів та засобів ОРД.

На нашу думку, не можна погодитись із позицією тих науковців, які до визначення поняття оперативно-розшукової характеристики злочинів відносять: кримінально-правові, криміналістичні, кримінологічні, психологічні та інші ознаки [10]; окреслення явищ (процесів), тим чи іншим чином пов'язаних із протиправним діянням: криміногенне або кримінальне середовище, передзлочинну поведінку [11] тощо.

По-перше, оперативно-розшукова характеристика злочинів являє собою самостійний вид характеристики злочинів, що формується саме теорією ОРД з позицій ефективного застосування оперативно-розшукових сил, форм, засобів та методів боротьби зі злочинністю, а не дублює зміст характеристик злочинів, наданих іншими юридичними науками. По-друге, і в цьому розумінні ми підтримуємо слушну думку Є. Лук'янчикова, відомості про оперативну обстановку в регіоні, стан боротьби зі злочинами тощо характеризують не сам злочин, а стан або умови, в яких відбувається його розкриття [12].

Отже, до елементів оперативно-розшукової характеристики злочинів, пов'язаних з розповсюдженням порнографічних предметів у мережі «Інтернет» треба віднести відомості про оперативно-значущі ознаки злочину, тобто такі, що не одержали відображення в інших характеристиках злочинів (кримінально-правовій, кримінологічній, криміналістичній) і які розглядаються з позицій ефективного використання оперативно-розшукових сил, форм, методів та засобів у боротьбі зі злочинністю, мають розвідувально-пошуковий характер, а також використовуються для розробки рекомендацій щодо пошуку і фіксації фактичних даних про злочини силами, методами та засобами ОРД.

Для ефективної протидії злочинам оперативні працівники повинні знати ті аспекти злочинної діяльності, інформація про які необхідна для визначення науково обґрунтованих і ефективних заходів організації, тактики застосування оперативно-розшукових сил, засобів і заходів в процесі здійснення оперативно-розшукової профілактики злочинів у сфері розповсюдження порнографічних предметів через Інтернет. Зазначені аспекти визначає оперативно-розшукова характеристика і вона є важливою сполучною ланкою між теорією оперативно-розшукової діяльності (ОРД) і практичною діяльністю оперативних підрозділів, створює передумови їх ефективної діяльності по оперативно-розшуковій профілактиці злочинів.

Будучи організаторами злочинів, особи активно залучають до їх вчинення осіб, які мають спеціальні знання в галузі інформаційних технологій (наприклад, для створення вебсайтів, блогів, підтримки їх функціонування тощо): молодь з числа осіб, які мають високий рівень матеріального забезпечення і зацікавлені в спробах активно урізноманітнити своє життя і «спробувати все», в тому числі і вчинення злочинів (для спілкування в Інтернеті з покупцями, для зняття з карткових рахунків перерахованих ними коштів і передачі їх організаторам), а також осіб, раніше судимих за вчинення злочинів. У механізмі придбання і збуту порнографії за допомогою мережі «Інтернет» знаходять відображення певні закономірності, зумовлені такими обставинами:

1) злочинці безпосередньо не знайомі один з одним і можуть проживати в різних населених пунктах або країнах. Крім того, легалізація здобутих порнографічних предметів може проводитися не в місці перебування збувальників, а в іншому місці (місцях); 2) злочинці спілкуються за допомогою різних комп'ютерно-технічних засобів зв'язку, використовують спеціальні програми або сервіси (в тому числі електронну пошту, миттєву передачу повідомлень в режимі онлайн через програми типу ICQ, Skype, які здійснюють інтернет-листування в режимі онлайн в форумах (чатах) певних сайтів

тощо); 3) збувальник і покупець не зустрічаються для передачі порнографічних предметів «з рук в руки», використовуючи електронні перекази, інші види безготівкових розрахунків; 4) до традиційних слідів скоєння цих видів злочинів додаються так звані «віртуальні» (або «цифрові» або «комп'ютерні») сліди.

Останніми роками дуже зросли масштаби незаконного обігу порнографічних предметів, що стало серйозною загрозою добробуту людей і набуло транснаціонального характеру. Особлива небезпека полягає в тому, що організовані групи в процесі функціонування контролюють осіб, що самостійно здійснювали злочини, пов'язані з порнографічними предметами, і встановлюють міцні організаційні зв'язки між собою, а також монополізують обіг зазначених засобів і речовин на значних територіях.

Ставлення громадян до певних вчинків може змінюватися, адаптуючись до вимог сьогодення, однак для нормального існування суспільства вкрай важливим було і залишається питання про збереження його духовного світу і підтримки високого рівня культури. Особливим об'єктом захисту з боку держави та громади є моральність. Нині докладають чимало зусиль для протидії ввезенню, виготовленню, збуту й розповсюдженню порнографічних предметів, особливо дитячої порнографії. На жаль, подібні злочини в нашій країні продовжують учиняти, хоча оперативні підрозділи Національної поліції України постійно здійснюють заходи щодо їх виявлення та припинення [13, с. 243]. Зазначене дозволяє обґрунтувати актуальність дослідження шляхів вдосконалення пошуку фактичних даних про ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів.

Велику їх кількість здійснюють групи осіб і раніше судимі особи, що підвищує рівень небезпеки протиправної діяльності. За ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів відповідальність передбачає ст. 301 КК України [14]. Об'єктивна сторона цього злочину містить такі дії щодо порнографічних предметів: 1) ввезення в Україну; 2) виготовлення; 3) зберігання; 4) перевезення; 5) інше переміщення; 6) збут; 7) поширення; 8) примус до участі в їх створенні [15, с. 227].

Треба зазначити, що порнографія означає вульгарно-натуралістичну, цинічну, непристойну фіксацію статевих актів, самоцільну, спеціальну демонстрацію геніталій, антиетичних сцен статево акту, сексуального збочення, замальовок із натури, що не відповідають моральним критеріям, ображають честь і гідність людини, спонукаючи негідні інстинкти. Важливо, що у 2010 р. до Закону України про «Про захист суспільної моралі» [16] було внесено доповнення [3], що закріпили поняття дитячої порнографії як зображення в будь-який спосіб дитини чи особи, яка виглядає як дитина, задіяної в реальній або змодельованій відверто сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевих органів дитини в сексуальних цілях. 20 лютого 2012 року було підписано меморандум про співпрацю у впровадженні Кодексу щодо захисту дітей від жорстокого поводження в Інтернеті [17].

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [18], пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачено Кримінальним кодексом України [19], віднесено до завдання оперативно-розшукової діяльності. Пошук і фіксація фактичних даних про ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів є компетенцією оперативних підрозділів Національної поліції.

З позиції оперативно-розшукової діяльності, оперативний пошук є різновидом пошукової роботи, яка в широкому значенні являє собою комплекс оперативно-розшукових і розвідувально-пошукових заходів, що здійснюються суб'єктами оперативно-розшукової діяльності для виявлення, перевірки, накопичення відомостей, які містять нові спеціальні знання і мають значення під час вирішення завдань боротьби з ввезення, виготовлення, збуту і розповсюдження порнографічних предметів [20].

До його головних напрямів належать: об'єкти оперативного пошуку є особи, предмети і події (факти), що є джерелами оперативної інформації; головним критерієм включення певної особи, предмета або події до об'єктів оперативного пошуку є те, що вони становлять оперативний інтерес для оперативних підрозділів правоохоронних органів, а первинна інформація про них оперативно-значущою для цих підрозділів; оперативний пошук здійснюється поза зв'язком з конкретною особою або фактом, виконанням окремих завдань, розкриттям і розслідуванням окремих злочинів, а також вже відомими фактами і особами.

Пошук фактичних даних про ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження

порнографічних предметів являє собою активну пошукову діяльність, спрямовану на встановлення:

осіб, які замислюють ввезення, виготовлення, збут або розповсюдження порнографічних предметів з метою вивчення можливості попередження вчинення злочину; осіб, які готуються до ввезення, виготовлення, збуту або розповсюдження порнографічних предметів; осіб, які вже ввозили, виготовляли, збували або розповсюджували порнографічні предмети, або причетних до такої діяльності осіб, у тому числі модельної зовнішності, задіяних до виготовлення порнографічних предметів; свідків та очевидців ввезення, виготовлення, збуту і розповсюдження порнографічних предметів; осіб, до яких потрапили порнографічні предмети, у тому числі з використанням мережі «Інтернет»; грошей та цінностей, які були витрачені на протиправну діяльність, пов'язану з ввезенням, виготовленням, збутом і розповсюдженням порнографічних предметів, джерела їх надходження, а також документальне підтвердження розрахунків (документи про грошові перекази, про оплату праці особам модельної зовнішності або іншим, документи про розрахунки за допомогою мережі «Інтернет»); грошей та цінностей, які були отримані протиправним шляхом під час збуту і розповсюдження порнографічних предметів; порнографічних предметів; знарядь та засобів, які використовувалися для втілення злочинного наміру: фото-, відеотехніка, носії електронної інформації з порнографічними предметами, технічне обладнання, яке використовувалося для їх копіювання і розповсюдження тощо; предметів і документів, що мають оперативно-розшукове та доказове значення (договори, укладені учасниками виготовлення порнографічних предметів, які засвідчують певні обставини, наприклад про оренду приміщень для виготовлення порнографічних предметів, а також інші документи: медичні довідки про обстеження на венеричні хвороби, чеки про закупку обладнання тощо); обставин та умов, що сприяють ввезенню, виготовленню, збуту або розповсюдженню порнографічних предметів; конкретних фактів ввезення, виготовлення, збуту або розповсюдження порнографічних предметів [21, с. 60–61].

Ефективна робота оперативних і слідчих підрозділів у протидії злочинам, пов'язаним із виготовленням та розповсюдженням дитячої порнографії у всесвітній комп'ютерній мережі «Інтернет» вимагає встановлення осіб, причетних до діяльності того чи іншого інтернет-ресурсу та спостереження за діями цієї особи з одночасним їх документуванням. Під час цієї роботи необхідно встановити: кому належить той чи інший сайт або електронна поштова скринька; реєстраційні дані (logs) та абонентську інформацію про особу, якій надаються послуги хостінгу, як користувача сайту; адресу, телефонні номери та інші реквізити власника сайту; IP-адресу, яку використовували для створення та поповнення змісту сайту; інформацію щодо змісту сайту та користування ним тощо. Кожен комп'ютер у мережі має свою унікальну адресу, яка називається IP-адреса (адреса інтернет-протоколу). Під час реєстрації мережі в Інтернеті їй виділяється мережний ідентифікатор залежно від класу. Ідентифікація ж вузлів у підмережах мережі здійснюється організацією-власником. З метою перевірки адреси електронної пошти, якими користуються зловмисники, доцільно провести моніторинг із використанням пошукових систем і загальнодоступних сервісів. Подальші заходи залежать від поштової служби, якою користується фігурант, оскільки наші можливості обмежені співпрацею з українськими компаніями, наприклад Ukr.net, Gala.net, TeNet та іншими. Без отримання дозволу суду на проведення заходів, які обмежують права та свободи громадян, можна отримати таку інформацію: 1. Адреса, телефонні номери та інші реквізити абонента. 2. IP-адреси, які використовувалися для створення цього облікового запису. 3. IP-адреси, які використовуються для з'єднання з цим обліковим записом. 4. Реєстраційні дані (logs) та абонентська інформація про користувача облікового запису (електронної поштової адреси). 5. Відомості про обліковий запис (електронну поштову адресу), на який пересилається повідомлення після його отримання (робиться операція Forward) [22].

Висновки. Працівникам оперативних підрозділів вкрай необхідно мати у розпорядженні якомога більше інформації про ту чи іншу особу, яка становить оперативний інтерес. А тому пошук в мережі «Інтернет» усіх створених оголошень та профілів конкретної особи може дати працівникам оперативних підрозділів багато значущої інформації. Наприклад: адреса електронної пошти, якою користується особа, номери телефонів, імена профілів в соціальних мережах, контакти особи. Це можливо тому, що під час створення нових профілів на тих чи інших інтернет-сайтах особа, яка їх

створює, залишає свої особисті та контактні дані. Для реалізації принципу «більша кількість даних створює більшу кількість даних, знайдених з її допомогою», шляхом пошуку ідентичних зображень в мережі «Інтернет», необхідно скористатися послугами, що надають інтернет-сервіси трьох типів: звичайні пошукові сервіси, вбудовані доповнення у звичайні пошукові сервіси, спеціальні сервіси по пошуку графічних зображень [23, с. 14].

Список використаних джерел

1. Румянцева-Козовник А. В. Міжнародне співробітництво органів внутрішніх справ щодо протидії розповсюдженню дитячої порнографії в мережі Інтернет. *Актуальні питання розслідування кіберзлочинів* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 10 груд. 2013 р.). Київ : ВАІТЕ, 2013. С. 81–84.
2. Телійчук В. Г., Кисельов А. О. Проблемні питання оперативно-розшукового запобігання злочинності в Україні. *Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах: вітчизняний та зарубіжний досвід* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 березня 2018 р.). Дніпро : ДДУВС, 2018. С. 329–333.
3. Румянцева-Козовник А. В. Протидія розповсюдженню дитячої порнографії в мережі Інтернет. URL: <http://clar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/12485>.
4. Вирок Ордонікідзевського районного суду м. Харкова від 19 верес. 2014 р. Справа № 644/8281/. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40541532>.
5. Кузнецов В. В. Нормативно-правове забезпечення протидії обігу дитячої порнографії. *Міжнародне співробітництво ОВС у боротьбі з транснаціональною злочинністю* : тези доп. Міжнародної науково-теорет. конф. (м. Київ, 24 берез. 2010 р.) / М. Г. Вербенський, В. Я. Горбачевський, С. М. Моїсєєв, О. М. Джу́жа та ін. Київ : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. С. 114–116.
6. Рішення Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі від 26 жовтня 2011 № 19. URL : <https://ips.ligazakon.net/dokument/ MUS17163>.
7. Кримінальне право (Особлива частина) : підручник : в 2 т. / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Луганськ : Вид-во «Елтон – 2», 2012. Т. 2. 780 с.
8. Паляничко Д. Г. Загальне поняття порнографії, її види та критерії визначення. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наукових пр. Вип. 50. Одеса : Юридична літ-ра, 2009. С. 225–232.
9. Паляничко Д. Г. Криміналістична класифікація злочинів, пов'язаних із дитячою порнографією. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 4. С. 246–249.
10. Пчолкін В. Д. Розкриття злочинів у харчовій промисловості : монографія. Одеса : ОЮІ НУВС, 2005. 376 с.
11. Грібов М. Л. Оперативно-розшукова характеристика розбоїв, що вчиняються організованими злочинними формуваннями. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Право. 2014. № 2(10). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14hmlzof.pdf>.
12. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчикова В. Є. Криміналістична характеристика в методиці розкриття окремих видів злочинів. URL: <https://bit.ly/3Em4REu>.
13. Ємець О. М. Взаємодія оперативних підрозділів МВС України з неурядовими організаціями у протидії ввезенню, виготовленню, збуту і розповсюдженню порнографічних предметів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 3. С. 243–254.
14. Верховний Суд України проєкт Закону України «Про внесення змін та доповнень до Кримінального кодексу України» (щодо захисту суспільної моралі), внесений народним депутатом України Г. Г. Москалем (реєстр. № 1340 від 14 січ. 2008 р.). URL : <http://www.scourt.gov.ua>.
15. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Кримінальне право України: питання та задачі для підготовки до вступних, семестрових та державних екзаменів : навч. посібник / за заг. ред. О. М. Джу́жі. Київ : Центр учб. л-ри, 2011. 392 с.
16. Про захист суспільної моралі : Закон України від 20.11.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 14. Ст. 192.
17. Дитяча порнографія в Інтернеті: боротьбу розпочато? URL: <https://ms.detector.media/media-i-diti/post/7943/2012-02-21-dytyacha-pornografiya-v-interneti-borotbu-rozpochato/>.
18. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
19. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
20. Албул С. В., Загнибіда В. В. Поняття та складові оперативного (ініціативного) пошуку підрозділів карного розшуку. URL : <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/317/1/D0%9F%D0%9E%D0%A8%D0%A3%D0%9A.pdf>.
21. Пащенко В. М. Особливості виявлення і документування кримінальних правопорушень та розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних з торгівлею людьми та злочинами проти моральності : метод. рек. Київ : ДКР, ГСУ МВС України; Нац. акад. внутр. справ, 2013. 124 с.
22. Демедюк С. В., Демедюк Т. В. Протидія розповсюдженню дитячої порнографії через

мережу Інтернет. *Безпека соціально-економічних процесів в кіберпросторі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 27 берез. 2019 р.)*. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. С. 36–40.

23. Телійчук В. Г., Санакоєв Д. Б., Ковч Я. М., Козорог О. В. Алгоритм дій працівників підрозділів карного розшуку під час розкриття шахрайств, вчинених через мережу Інтернет : метод. рекомендації. Дніпро : ДДУВС, 2018. 55 с.

Надійшла до редакції 10.03.2022

References

1. Rumiantseva-Kozovnyk, A. V. (2013) Mizhnarodne spivrobitnytstvo orhaniv vnutrishnikh sprav shchodo protydiï rozpovsiudzhenniu dytiachoi pomohrafii v merezhi Internet [International cooperation of law enforcement agencies to counter the spread of child pornography on the Internet]. Aktualni pytannia rozsliduvannia kiberzlochyniv : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktych. konf. (m. Kharkiv, 10 hrud. 2013 r.). Kyiv : VAITE, , pp. 81–84. [in Ukr.].

2. Teliichuk, V. H., Kyselov, A. O. (2018) Problemnii pytannia operativno-rozshukovoho zapobihannia zlochynnosti v Ukraini [Problematic issues of operational and criminal crime prevention in Ukraine]. Aktual'ni pytannia protydyi zlochynnosti v suchasnykh umovakh: vitchyznyany ta zarubizhnyy dosvid : materialy II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Dnipro, 15 bereznya 2018 r.). Dnipro : DDUSS, pp. 329–333. [in Ukr.].

3. Rumiantseva-Kozovnyk, A. V. Protydiia rozpovsiudzhenniu dytiachoi pomohrafii v merezhi Internet [Counteracting the spread of child pornography on the Internet]. URL : <http://clar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/12485>. [in Ukr.].

4. Vyyrok Ordzhonikidzevskoho raionnoho sudu m. Kharkova vid 19 veres. 2014 r. Sprava № 644/8281/ [Judgment of the Ordzhonikidze District Court of Kharkiv of September 19, 2014. Case № 644/8281 /]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40541532>. [in Ukr.].

5. Kuznetsov, V. V. (2010) Normatyvno-pravove zabezpechennia protydiï obihu dytiachoi pomohrafii. Mizhnarodne spivrobitnytstvo OVS u borotbi z transnatsionalnoiu zlochynnistiu [Regulatory and legal support for combating the circulation of child pornography. International police cooperation in the fight against transnational crime] : tezy dop. Mizhnarodnoi naukovo-teoret. konf. (m. Kyiv, 24 berez. 2010 r.) / M. H. Verbenskyi, V. Ya. Horbachevskiyi, Ye. M. Moiseev, O. M. Dzhuha ta in. Kyiv : Kyiv. nats. un-t vnur. Sprav, pp. 114–116. [in Ukr.].

6. Rishennia Natsionalnoi ekspertnoi komisii Ukrainy z pytan zakhystu suspilnoi morali vid 26 zhovtnia 2011 № 19 [Decision of the National Expert Commission of Ukraine for the Protection of Public Morality of October 26, 2011 № 19]. URL: <https://ips.ligazakon.net/dokument/ MUS17163> (data zvernennia: 26.02.2022). [in Ukr.].

7. Kryminalne pravo (Osoblyva chastyna) [Criminal law (Special part)] : pidruchnyk : v 2 t. / za red. O. O. Dudorova, Ye. O. Pysmenskoho. Luhansk : Vyd-vo «Elton – 2», 2012. Vol. 2. 780 p. [in Ukr.].

8. Palianychko, D. H. (2009) Zahalne poniattia pornohrafii, yii vydy ta kryterii vyznachennia. Aktualni problemy derzhavy i prava [General concept of pornography, its types and criteria for definition]: zb. naukovykh pr. Vyp. 50. Odesa : Yurydychna lit-ra, pp. 225–232. [in Ukr.].

9. Palianychko, D. H. (2009) Kryminalistychna klasyfikatsiia zlochyniv, poviazanykh iz dytiachoiu pornohrafiieiu [Forensic classification of crimes related to child pornography]. *Pivdenoukrajinskyi pravnychi chasopys*. № 4, pp. 246–249. [in Ukr.].

10. Pcholkin, V. D. (2005) Rozkryttia zlochyniv u kharchovii promyslovosti [Detection of crimes in the food industry] : monohrafiia. Odesa : OYuI NUVS, 376 p. [in Ukr.].

11. Hribov, M. L. (2014) Operativno-rozshukova kharakterystyka rozboiv, shcho vchyniautsia orhanizovanyimi zlochynnymi formuvanniamy [Operational and investigative characteristics of robberies committed by organized criminal groups]. *Chasopys Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia : Pravo*. № 2(10). URL : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14hml0zf.pdf>. [in Ukr.].

12. Luk'janichkov, Ye. D., Luk'janichkova V. Ye. Kryminalistychna kharakterystyka v metodyci rozkryttja okremyji vydiv zlochyniv. [Forensic characteristics in the methodology of detection of certain types of crimes]. URL: <https://bit.ly/3Em4REu>. [in Ukr.].

13. Yemets, O. M. (2014) Vzaiemodiia operativnykh pidrozdiliv MVS Ukrainy z neuriadovymy orhanizatsiiami u protydiï vvezenniu, vyhotovlenniu, zbutu i rozpovsiudzhenniu pomohrafichnykh predmetiv [Interaction of operational units of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine with non-governmental organizations in counteracting the import, manufacture, sale and distribution of pornographic items]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. № 3, pp. 243–254. [in Ukr.].

14. Verkhovnyi Sud Ukrainy projekt Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin ta dopovnen do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy» (shchodo zakhystu suspilnoi morali), vnesenyi narodnym deputatom Ukrainy H. H. Moskalem (reiestr. № 1340 vid 14 sich. 2008 r.) [The Supreme Court of Ukraine drafts the Law of Ukraine “On Amendments to the Criminal Code of Ukraine” (on the protection of public morals), introduced by the People's Deputy of Ukraine GG Moskal (registered № 1340 of January 14, 2008)]. URL: <http://www.scourt.gov.ua>. [in Ukr.].

15. Kuznetsov, V. V., Savchenko, A. V. (2011) Kryminalne pravo Ukrainy: pytannia ta zadachi dlia pidgotovky do vstupnykh, semestrovnykh ta derzhavnykh ekzameniv [Criminal law of Ukraine: questions and tasks for preparation for entrance, semester and state exams] : navch. posib. / za zah. red.

O. M. Dzhuzhi. Kyiv : Tsentru uchb. 1-ry, 392 p. [in Ukr.].

16. Pro zakhyst suspilnoi morali [On the protection of public morality] : Zakon Ukrainy vid 20.11.2003. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2004. № 14. Art. 192. [in Ukr.].

17. Dytiacha pomohrafiia v Interneti: borotbu rozpochato? [Child pornography on the Internet: the struggle has begun?]. URL : <https://ms.detector.media/media-i-diti/post/7943/2012-02-21-dytyacha-pomohrafiya-v-interneti-borotbu-rozpochato/>. [in Ukr.].

18. Pro operatyvno-rozshukovu diialnist [About operative-search activity] : Zakon Ukrainy vid 18.02.1992. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>. [in Ukr.].

19. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal codex of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 05.04.2001. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2001. № 25–26. Art. 131. [in Ukr.].

20. Albul, S. V., Zahnybida, V. V. Poniattia ta skladovi operatyvnoho (initsiatyvnoho) poshuku pidrozhdiliv karnoho rozshuku [Concepts and components of operative (initiative) search of criminal investigation units]. URL : <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/3171/1/%D0%9F%D0%9E%D0%A8%D0%A3%D0%9A.pdf>. [in Ukr.].

21. Pashchenko, V. M. (2013) Osoblyvosti vyavleniia i dokumentuvanniia kryminalnykh pravoporushen ta rozsliduvanniia kryminalnykh provadzen, poviazanykh z torhivleiu liudmy ta zlochynamy proty moralnosti [Features of detection and documentation of criminal offenses and investigation of criminal proceedings related to human trafficking and crimes against morality] : metod. rek. Kyiv : DKR, HSU MVS Ukrainy; Nats. akad. vnutr. sprav, 124 p. [in Ukr.].

22. Demediuk, S. V., Demediuk, T. V. (2019) Protydiia rozpovsiudzhenniia dytiachoi pomohrafii cherez merezhu Internet. Bezpeka sotsialno-ekonomichnykh protsesiv v kiberprostorii [Counteracting the spread of child pornography via the Internet. Security of socio-economic processes in cyberspace] : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 27 berez. 2019 r.). Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, pp. 36–40. [in Ukr.].

23. Teliichuk, V. H., Sanakoiiev, D. B., Kovch, Ya. M., Kozoroh, O. V. (2018) Alhorytm dii pratsivnykiv pidrozhdiliv karnoho rozshuku pid chas rozkryttia shakhraisty, vchynenykh cherez merezhu Internet [Algorithm of actions of employees of criminal investigation units during the detection of fraud committed via the Internet] : metod. rekomendatsiyi. Dnipro : DDUVS, 55 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Vitaliy Teliychuk, Vladyslav Zhukotskyi. Obtaining information from open sources during the detection and documentation of crimes, related to the distribution of pornographic items on the Internet. Article examines the peculiarities of the use of open sources of information by operational units of the National Police of Ukraine in detecting and documenting crimes related to the distribution of pornographic items via the Internet. The range of persons who can commit the specified crimes is characterized. It is emphasized that the development of the concept of operational and investigative characterization of crimes as one of the basic categories of ORD is important in connection with the detection and documentation of crimes related to the distribution of pornographic items on the Internet by operational units of the NPU. It is proved that to effectively combat crime, operatives must know those aspects of criminal activity, information on which is necessary to determine scientifically sound and effective measures of the organization, tactics of operational and investigative forces, tools and measures in the process of operational and investigative prevention of crime pornographic items online. It is stated that these aspects are determined by the operational and investigative characteristics and it is an important link between the theory of ORD and the practical activities of operational units.

It has been justified that the consequences of crimes related to child pornography include psychological and physical trauma to children. Certain regularities of the mechanism of acquisition and sale of pornography by means of the Internet are outlined. Directions have been identified to increase the effective work of operational and investigative units in combating crimes related to the production and distribution of child pornography on the World Wide Web to identify persons involved in criminal activities and monitor the actions of this person while documenting them.

Keywords: *pornographic objects, child pornography, distribution of pornographic objects on the Internet, sale of pornographic objects, operative search.*